نشریه مطالعات آموزشی، مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی دانشگاه علوم پزشکی ارتش
سال پنجم، شماره دوم، نیمسال دوم تحصیلی ۹۶-۱۳۹۵
مقاله مروری

نظریه طراحی آموزشی؛ مؤلفه‌ای در خدمت آموزش

متین قاسمی سامنی[1*]، داریوش نوروزی[2]، معصومه اسد[3]، مریم فلاحی[4]

چکیده

مقدمه: با توجه به ضرورت آموزش و یادگیری در فرایند تربیت، طراحی آموزشی از جایگاه خاص و ممتازی برخوردار است. به گونه‌ای که بدون توجه به آن، آموزش و یادگیری مؤثری اتفاق نمی‌افتد و اتلاف منابع انسانی و غیر انسانی را به همراه خواهد داشت. بدین‌سان مقاله حاضر با هدف بررسی طراحی آموزشی و نظریات موجود در این حیطه به نگارش درآمده است.

روش: این مقاله از نوع مروری و کتابخانه‌ای است. در تدوین آن از جستجوهای اینترنتی با استفاده از موتورهای جستجوگر و در پایگاه داده‌های معتبر از جمله Magiran, Noormags, Scientific Information Database, Science Direct, Google Scholar و مطالعات کتابخانه‌ای در کتب و مقالات علمی منتشر شده مر تبط با موضوع مورد مطالعه استفاده شده است.

یافته‌ها: جهت دستیابی به اهداف آموزشی، طراحی آموزشی امری بدیهی است. استفاده بهینه از هزینه، استفاده بهینه از زمان، ایجاد یادگیری اثربخش، ارزشیابی آموزشی معتبر و رقابت سازمانی از مزیت‌های طراحی آموزشی هستند. نظریه‌های طراحی آموزشی ضمن ایجاد بصیرت، به عنوان ابزار و نقشه راه، طراح آموزشی را در انجام دادن وظایفش یاری می‌نمایند. نظریه‌های آموزشی، به برنامه‌ریزان آموزشی کمک می‌نماید تا با طراحی فرایند آموزشی، یادگیری عمیق‌تر و مؤثرتری را تضمین نمایند.

نتیجه‌گیری: از آنجایی که توجه به طراحی آموزشی و نظریات آن، منجر به افزایش کیفیت یادگیری می‌گردد، ضروری است سازمان‌ها و دانشگاه‌ها در بکارگیری آن در فرایند آموزش و یادگیری، عنایت و توجه ویژه‌ای داشته باشند.

کلمات کلیدی: آموزش، طراحی، طراحی آموزشی، نظریه طراحی آموزشی

مقدمه

آموزش مؤثر و سودمند نیازمند طرح و برنامه است. طراحی در لغت به معنای اختراع کردن، اندیشیدن یا تنظیم یک نظریه ذهنی، ترسیم، ساختن و آماده کردن پیش‌نویس یک نقشه، اختصاص دادن یا بکارگیری منابع برای دستیابی به یک هدف، و سرانجام تهیه یک نقشه کاری برای حصول آنچه که از پیش تعیین شده آمده است. البته امروزه طراحی آموزشی به گونه‌ای رشد یافته‌است که بهتر است آن را به عنوان یک رشته علمی مستقل و البته ترکیبی از علم و هنر به حساب آوریم (۱). طراحی آموزشی یک فرایند است. در این فرایند، وقایع یا

۱ـ دانشجو دکتری، تکنولوژی آموزشی، گروه تکنولوژی آموزشی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبائی (*نویسنده مسئول)
۲ـ دانشیار، تکنولوژی آموزشی، گروه تکنولوژی آموزشی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبائی
۳ـ دانشجو دکتری، روانشناسی تربیتی، گروه روانشناسی تربیتی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد قم
۴ـ کارشناس ارشد، تکنولوژی آموزشی، گروه تکنولوژی آموزشی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبائی

[Downloaded from nama.ajaums.ac.ir on 2026-11-07]

رویدادهای لازم به منظور تسهیل یادگیری، طراحی می‌گردند. فرایند طراحی آموزشی، مجموعه‌ای از مراحل به‌هم پیوسته و وابسته را شامل می‌شود. مراحلی از قبیل تبیین تحلیل یادگیرنده، تحلیل زمینه، تحلیل غایت، تدوین هدف‌های آموزشی، انتخاب راهبردها و ابزارهای سنجش، تولید مواد آموزشی و ارزشیابی عملکرد یادگیرنده در طی فرایند طراحی آموزشی دنبال می‌شوند (۲). به‌ساده‌ترین بیان، طراحی آموزشی متضمن این فایده است که به طراح آموزشی کمک می‌کند با صحت و دقت فراوان، ساختمان آموزشی را بنا نهاد. خاستگاه طراحی آموزشی را به نظریه‌هایی از قبیل نظریه عمومی سیستم‌ها، یادگیری، ارتباطات و آموزش نسبت می‌دهند. طراحی آموزشی از زمان پیدایش تاکنون تغییراتی کرده و در سیر تکاملی خود تحت تأثیر اندیشه‌ها، رویدادها و فناوری‌های مختلفی بوده است. استفاده بهینه از هزینه، ایجاد یادگیری اثربخش، ارزشیابی آموزشی معتبر و رقابت سازمانی از جمله مزایای طراحی آموزشی هستند که توسط پیسکوریچ (Piskurich) مطرح گشتند (۳). آموزش به عنوان نظم دادن به تجربیات و هدایت فراگیران به کسب توانایی‌های خاص می‌باشد. هر تجربه‌ای که توسعه می‌یابد در راستای یک یا بیش از یک هدف یادگیری است (۴) و طراحی آموزشی به عنوان یک حوزه علمی که زیرمجموعه‌ای از رشته فناوری آموزشی است، می‌کوشد فرصت‌های مناسب برای یادگیری را در اختیار یادگیرندگان قرار دهد و با ایجاد تجارب یادگیری معنادار، زمینه ایجاد یادگیری اثربخش را به وجود آورد. طراحی آموزشی را می‌توان بر اساس تعاریف فوق، تهیه نقشه‌های مشخص در مورد چگونگی دستیابی به هدف‌های آموزشی تعریف کرد. به عبارت دیگر هرگاه برای دسیابی به یک سلسله از دانش‌ها و مهارت‌ها به عنوان هدف‌های آموزشی، مجموعه‌ای از فعالیت. ها و روش‌های آموزشی قبل از تحقق آموزش پیش‌بینی و تنظیم گردد، درواقع طراحی آموزشی انجام شده‌است. بنابراین طراحی آموزشی را می‌توان تجویز یا پیش‌بینی روش‌های مطلوب آموزشی برای نیل به تغییرات موردنظر در دانش‌ها، مهارت‌ها و عواطف یادگیرندگان دانست (۵). هدف از پژوهش حاضر بررسی نظریه طراحی آموزشی به عنوان ابزار و نقشه راه طراحان آموزشی در جهت افزایش کیفیت یادگیری و آموزش است تا از این طریق بتوانیم گامی در جهت بهبود کیفیت آموزش و یادگیری در سطح دانشگاه‌ها و دیگر مؤسسات آموزشی برداریم.

روش پژوهش

مقاله حاضر با هدف بررسی طراحی آموزشی و نظریات موجود در این حیطه به نگارش درآمده است. این مقاله از نوع مروری و مطالعات کتابخانه‌ای بوده و در تدوین آن از جستجوهای اینترنتی با استفاده از موتورهای جستجوگر کلیدواژه‌های یادگیری الکترونیکی، یادگیری الکترونیکی، محیط‌های یادگیری الکترونیکی در پایگاه داده‌های معتبر از جمله Magiran, Noormags, Scientific Information Database, Science Direct, Google Scholar در کتب و مقالات علمی منتشرشده استفاده شده است.

یافته‌ها

فرایند طراحی آموزشی

همانند بسیاری از فعالیت‌های دیگر، طراحی آموزشی نیز مستلزم طی مراحل و انجام اعمال مشخصی است. این ویژگی باعث می‌شود که آن را یک فرایند بدانیم. در این فرایند، وقایع یا رویدادهای لازم به منظور تسهیل یادگیری طراحی می‌گردد. فرایند طراحی آموزشی مجموعه‌ای از مراحل به هم پیوسته و وابسته را شامل می‌شود. مراحلی از قبیل تبیین تحلیل یادگیرنده، تحلیل زمینه، تحلیل غایت، تدوین هدف‌های آموزشی، انتخاب راهبردها و ابزارهای سنجش، تولید مواد آموزشی و ارزشیابی عملکرد یادگیرنده در طی فرایند طراحی آموزشی دنبال می‌شوند (۲).

فرایند طراحی آموزشی دارای ویژگی‌های متعددی است که برخی از آنها عبارتند از:

[Downloaded from nama.ajaums.ac.ir on 2026-11-07]

- طراحی آموزشی مانند همه فرایندها، آغاز و انجامی دارد.
- فرایند طراحی آموزشی مستلزم بکارگیری روش منظم و مشخص است.
- طراحی آموزشی یک نیروی محرکه دارد و آن نیاز آموزشی است.
- طراحی آموزشی مستلزم یک مجموعه تصمیم‌گیری و انتخاب است.
- طراحی آموزشی باید سنجیده و اندیشیده انجام گیرد.
- عوامل دخیل در طراحی آموزشی که عناصر و مراحل آن را شامل می‌شود، بر یکدیگر تأثیر متقابل دارند.
- طراحی آموزشی مستلزم همکاری و مشارکت میان عده‌ای از متخصصان است که طراح آموزشی آنها را با یکدیگر هماهنگ می‌کند.
- طراحی آموزشی در خلأ صورت نمی‌گیرد و ناظر بر واقعیت‌هاست.
- کامل شدن فرایند طراحی آموزشی نیازمند همکاری طراح آموزشی با مجریان در حال اجرا و ارزشیابی است.
- طراحی آموزشی متکی بر اطلاعات است. اطلاعاتی که در اختیار گروه طراحی آموزشی قرار می‌گیرد، در شکل‌گیری آموزش بسیار تأثیرگذار است (۶).

عناصر طراحی آموزشی

منظور از عناصر طراحی آموزشی، اجزاء یا مؤلفه‌های برنامه طراحی آموزشی است (۹). تحلیل، هدف، محتوا، راهبرد آموزشی، رسانه و مواد آموزشی، و ارزشیابی برخی از مهم‌ترین عناصر طراحی آموزشی می‌باشند که در ادامه به توضیح مختصر هریک از آنها می‌پردازیم:

تحلیل: فرایند طراحی آموزشی با انواع گوناگونی از تحلیل همراه است. در ادامه برخی از مهم‌ترین تحلیل‌هایی را که طراح آموزشی در طول فعالیت خود انجام می‌دهند را شرح می‌دهیم:

- تحلیل نیاز: در فرایند تحلیل نیاز، منبع ظهور یک نیاز یا عوامل بوجود آورنده شناسایی می‌شود (۷).
- تحلیل سیستم: در تحلیل سیستم، درون‌داد، برون‌داد، فرایند و سایر مؤلفه‌های یک سیستم مورد بررسی قرار می‌گیرد (۷).
- تحلیل شغل: هدف این نوع تحلیل، آگاهی از وظایف تشکیل‌دهنده یک شغل است (۸).
- تحلیل وظیفه: روشی برای شناسایی دانش و مهارت‌های خاصی است که تکلیف یادگیری (موضوع آموزشی موردنظر) را شکل می‌دهد.
- تحلیل حقایق: برای تحلیل حقایق، بهره‌گیری از شیوه سلسه‌مراتبی سودمند است. در این شیوه با استفاده از یک چارت درختی، رابطه بین موضوع کلی با اجزای تشکیل‌دهنده آن نشان داده می‌شود.
- تحلیل مفاهیم: شناسایی مفاهیم و عناصر تشکیل‌دهنده یک موضوع. از آنجا که مفاهیم در مقایسه با حقایق ساختارمندی کمتری دارند، بنابراین استفاده از یک چارت شاخه‌ای یا تار عنکبوتی برای تحلیل آنها مناسب‌تر است.
- تحلیل روش کار: شناسایی مرحل انجام یک کار
- تحلیل اصول یا قوانین: شناسایی مفاهیم و عناصر تشکیل‌دهنده یک موضوع و همچنین روابط علت و معلولی میان آنها
- تحلیل مخاطب: اطلاعات لازم را درباره افرادی که مورد آموزش قرار می‌گیرند در اختیار طراح آموزشی قرار می‌دهد (۱).

هدف: در آموزش، هدف‌های مختلفی را می‌توان تصور کرد. بر یک اساس می‌توان اهداف آموزشی را به سه دسته غایی، کلی و عینی تقسیم‌بندی کرد (۱۰):

- اهداف غایی: هدف‌های غایی را مقاصد تربیتی نیز می‌نامند که در سطح کلان برنامه‌ریزی مورد توجه قرار می‌گیرند و با مجریان برنامه درسی ارتباطی ندارند.
- اهداف کلی: اهدافی هستند که در پایان یک دوره آموزشی تحقق یابند.

[Downloaded from nama.ajaums.ac.ir on 2026-11-07]

- اهداف عینی: به آن دسته از هدف‌ها گفته می‌شود که نوع رفتار و قابلیت‌هایی را که طراح آموزشی انتظار دارد یادگیرندگان پس از یک فعالیت آموزشی به آن‌ها برسند، مشخص می‌کند.

محتوا: محتوای آموزشی را می‌توان مجموعه‌ای دانش‌ها، نگرش‌ها و مهارت‌هایی دانست که از طریق آموزش به یادگیرندگان منتقل می‌شود. بطور کلی محتوای آموزشی باید دارای ویژگی‌هایی باشد (۱۱):

- اهمیت: اهمیت، بیانگر توانایی محتوای آموزشی در دستیابی به هدف‌های آموزشی است.
- اعتبار: محتوای آموزشی باید از جدیدترین و روزآمدترین اطلاعات گرفته شود.
- علاقه: یادگیرنده باید به محتوا علاقه‌مند باشد.
- سودمندی: سودمندی به کاربرد مفید محتوا اشاره دارد.
- قابلیت یادگیری: محتوا باید به گونه‌ای باشد که برای یادگیرندگان قابل یادگیری باشد.
- انعطاف‌پذیری: انتخاب محتوا باید با توجه به عواملی نظیر زمان موجود، منابع، فضا، بودجه و امکانات صورت گیرد.

راهبردآموزشی: راهبرد آموزشی را برنامه‌ای می‌دانند که به یادگیرندگان در دستیابی به اهداف عملکردی کمک می‌کند (۱۲).

- راهبرد سازماندهی: آموزش چگونه سازماندهی می‌شود و توالی آن کدام است.
- راهبرد ارائه: با رسانه‌های آموزشی مورد استفاده و شیوه گروه‌بندی دانش‌آموزان سر و کار دارد.
- راهبرد مدیریتی: دربرگیرنده برنامه‌ریزی و تخصیص منابع به منظور اجرای آموزش است.

رسانه و مواد آموزشی: یکی از تصمیم‌هایی که باید در فرایند طراحی آموزشی اتخاذ گردد این است که کدام رسانه یا رسانه‌ها به عنوان حامل ارتباطی بکار گرفته شوند. گانیه معتقد است که آموزشی که برای یادگیری مؤثر طراحی شده باشد، می‌تواند به راه‌های مختلف و با استفاده از رسانه‌های گوناگون ارائه شود. عوامل مختلفی بر گزینش رسانه‌ها تأثیر می‌گذارد. او سه دسته از ویژگی‌ها را بر انتخاب رسانه‌ها مؤثر می‌داند (۱۳): ویژگی‌های فیزیکی رسانه، ویژگی‌های تکلیف یادگیری، ویژگی‌های یاگیرندگان

ارزشیابی: فرایند بررسی موفقیت یک برنامه در رسیدن به اهداف آموزشی است. انواع ارزشیابی عبارتند از:

- ارزشیابی تراکمی: این نوع ارزشیابی را نهایی یا مجموعی نیز می‌گویند که ناظر بر میزان تحقق هدف‌های آموزشی در پایان آموزش است (۱۴).
- ارزشیابی تکوینی: ارزشیابی تکوینی در حین تهیه، آزمایش و طراحی آموزشی انجام می‌شود و بر فرایند و بازده آموزشی تأکید دارد (۱۵).
- ارزشابی تأییدی: سنجش میزان تحقق هدف‌های آموزشی نه در پایان آموزش بلکه پس از گذشت مدت زمان خاصی از آغاز آموزش است.
- ارزشیابی ویژگی‌های ورودی: هدف این ارزشیابی، آگاهی از توانایی‌ها و آمادگی‌های قبلی یادگیرنده و جبران نارسایی‌های احتمالی است (۱۶).
- ارزشیابی تشخیصی: هدف ارزشیابی تشخیصی، شناسایی مشکلات یادگیری و تعیین نقاط ضعف یادگیرنده و همچمنین تعیین روش‌های مناسب برای رفع مشکلات معلمان است.
- ارزشیابی عملکرد یادگیرنده: این نوع ارزشیابی، نوعی ارزشیابی تراکمی یا نهایی است (۱۷).

مزایای طراحی آموزشی

پیسکوریچ، برای طراحی آموزشی چندین مزیت را برشمرده است:

- استفاده بهینه از هزینه: طراح آموزشی می‌تواند با انجام دادن تحلیلی مناسب از نیازهای آموزشی، بکار گرفتن

[Downloaded from nama.ajaums.ac.ir on 2026-11-07]

مناسب‌ترین روش‌ها، رسانه‌ها و سایر مؤلفه‌ها، هزینه‌ها را کاهش و بازده آموزشی را افزایش دهد.

- استفاده بهینه از زمان: شناسایی دقیق مخاطبان و نیازهای آموزشی آنان می‌تواند از به هدر رفتن زمان جلوگیری نماید.
- ایجاد یادگیری اثربخش: یادگیری زمانی اثربخش است که برای ارائه آموزش از شیوه‌های مناسب استفاده شود. بهره‌گیری از روش‌ها، مواد و رسانه‌های آموزشی نوین و متناسب با اهداف آموزشی در سایه طراحی آموزشی اثربخش به آموزشی کارآمد و مؤثر می‌انجامد.
- ارزشیابی آموزشی معتبر: در فرایند طراحی آموزشی، به کمک فعالیت‌های مختلفی از جمله تدوین هدف‌های آموزشی عینی، می‌توان اساس معتبر و قابل اعتمادی برای ارزشیابی آموزشی فراهم کرد.
- رقابت سازمانی: امروزه همه سازمان‌ها می‌کوشند با بالا بردن کیفیت محصول و خدمات خود از سایر رقبا پیشی بگیرند و بدین منظور می‌کوشند سطح آگاهی و توانایی کارکنان خود را از طریق آموزش بالا ببرند. حفظ موقعیت و جایگاه سازمان نیازمند آموزش مستمر است و بدیهی است که آموزش مستمر مستلزم طرح سنجیده است که پیامدهای آن اتفاقی نیست بلکه حاصل درک صحیح از نیازهای آموزشی سازمان و برآورده کردن آنها متناسب با تغییرات و الزامات جدید است (۳).

نظریه طراحی آموزشی

نظریه طراحی آموزشی مجموعه‌ای از نظریه‌های طراحی است که به جنبه‌های گوناگون آموزش مربوط می‌شوند. این نظریه‌ها به ارائه راهنمایی‌هایی می‌پردازند که به افراد کمک می‌کنند تا یادگیری خود را عمق بخشیده و توسعه دهند. همچنین بر روی چگونگی ساختار مواد جهت ترویج و آموزش انسان، به ویژه جوانان تمرکز می‌کنند (۱۸). نظریه طراحی آموزشی تحت‌تأثیر کارهای بنجامین بلوم قرار دارد. اولین بار، این نظریات توسط رابرت گانیه در کتاب شرایط یادگیری مطرح شدند که در سال ۱۹۶۵ به چاپ رسید.

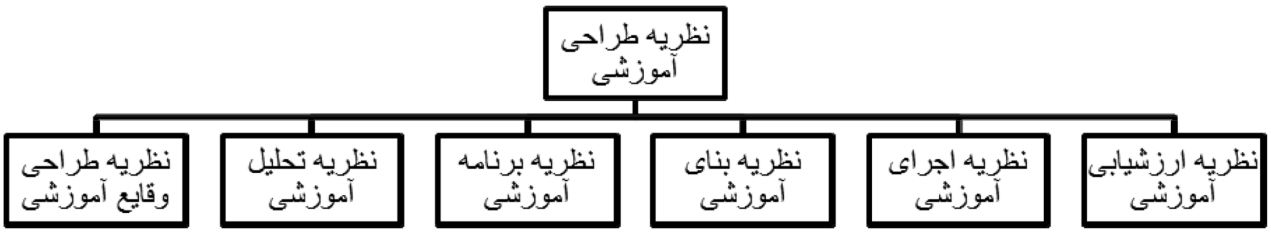
جنبه‌های نظریه طراحی آموزشی شامل موارد زیر می‌شوند:

- آموزش به چه شکل باید باشد، که می‌توان آن را نظریه طراحی وقایع آموزشی (Instructional event design theory) نامید.
- فرآیند جمع‌آوری اطلاعات برای تصمیم‌گیری درباره آموزش به چه شکل باید باشد، که می‌توان آن را نظریه تحلیل آموزشی (Instructional analysis theory) نامید.
- فرآیند خلق برنامه‌های آموزشی به چه شکل باید باشند، که می‌توان آن را نظریه برنامه آموزشی (Instructional planning theory) نامید.
- فرآیند خلق منابع آموزشی به چه شکل باید باشد، که می‌توان آن را نظریه بنای آموزشی (Instructional buildings theory) نامید.
- فرآیند فراهم سازی شرایط اجرای آموزش به چه شکل باید باشد، که می‌توان آن را نظریه اجرای آموزشی (Instructional implementation theory) نامید.
- فرآیند ارزشیابی آموزش به چه شکل باید باشد (کلی و جزئی)، که می‌توان آن را نظریه ارزشیابی آموزشی (Instructional evaluation theory) نامید (۱۹).

هرکدام از این شش نوع نظریه طراحی آموزشی با یکدیگر ارتباط متقابل دارند و همدیگر را تکمیل می‌کنند.

فرایند ساخت یک چندرسانه‌ای را در نظر بگیرید. قبل از تولید هرگونه چندرسانه‌ای، ابتدا دست به نیازسنجی می‌زنیم، اهداف پیشنهادی را تحلیل می‌کنیم (تبدیل اهداف کلی به اهداف جزئی و تبدیل اهداف جزئی به اهداف رفتاری)، محتوا را از ساده به پیچیده مرتب می‌نماییم و.... این فرایندها بیشتر وابسته به نظریه تحلیل آموزشی است. اینکه برای ساخت چندرسانه‌ای از چه نرم‌افزاری استفاده کنیم، از چه الگوی طراحی آموزشی

[Downloaded from nama.ajaums.ac.ir on 2026-11-07]

شکل ۱- جنبه‌های نظریه طراحی آموزشی (رایگلوث، ۲۰۱۲)

بهره گیریم و... این فرایندها وابسته به نظریه برنامه آموزشی است. در داخل نرم‌افزار از آپشن‌هایی برای جلب توجه استفاده می‌نماییم، از کاربران سؤال می‌پرسیم، بازخورد می‌دهیم، اهداف درسی را برایشان مطرح می‌کنیم و... وابسته به نظریه وقایع آموزشی است. چندرسانه‌ای ما آماده می‌شود که وابسته به نظریه ساختمان آموزشی است. این چندرسانه‌ای به کاربران ارائه می‌شود، نحوه کار با چندرسانه‌ای را برایشان توضیح می‌دهیم. این فرایند مربوط به نظریه اجرای آموزشی است. درنهایت ارزشیابی کاربران و چندرسانه‌ای توسط ما یا خود کاربران نیز وابسته به نظریه ارزشیابی آموزشی است (۲۰).

نتیجه‌گیری

طراحی آموزشی فرایند پیش‌بینی روش‌ها براساس اهداف در شرایط خاص است. استفاده بهینه از هزینه، استفاده بهینه از زمان، ایجاد یادگیری اثربخش، ارزشیابی آموزشی معتبر و رقابت سازمانی از مزیت‌های طراحی آموزشی هستند. همانند بسیاری از فعالیت‌های دیگر، طراحی آموزشی نیز مستلزم طی مراحل و انجام اعمال مشخصی است. این ویژگی باعث می‌شود که آن را یک فرایند بدانیم. طراحی آموزشی به مثابه یک فرایند از ویژگی‌هایی مانند داشتن آغاز و انجام، بکارگیری روش منظم، تصمیم‌گیری و انتخاب، سنجیده بودن، تعامل عناصر، نیاز به همکاری و مشارکت افراد و اتکاء به اطلاعات دقیق برخوردار است. طراحی آموزشی علاوه بر اینکه یک فرایند است، عناصری نیز دارد. منظور از عناصر طراحی آموزشی، اجزاء یا مؤلفه‌های برنامه طراحی آموزشی می‌باشند. تحلیل، هدف، محتوا، راهبرد آموزشی، رسانه و مواد آموزشی، و ارزشیابی برخی از مهم‌ترین عناصر طراحی آموزشی هستند. نظریه طراحی آموزشی مجموعه‌ای از نظریه‌های طراحی است که به جنبه‌های گوناگون آموزش مربوط می‌شود. جنبه‌های نظریه طراحی آموزشی شامل نظریه طراحی وقایع آموزشی، نظریه تحلیل آموزشی، نظریه برنامه آموزشی، نظریه بنای آموزشی، نظریه اجرای آموزشی و نظریه ارزشیابی آموزشی می‌شود. نظریه‌های طراحی آموزشی ضمن ایجاد بصیرت، به عنوان ابزار و نقشه راه، طراح آموزشی را در انجام دادن وظایفش یاری می‌کند (۴).

تحولات اخیر و پیشرفت جهان امروز را به جرأت می‌توان به تعلیم و تربیت نسبت داد. تعلیم و تربیت همواره در جست‌وجوی پاسخ به این پرسش بوده‌است که چگونه می‌توان اقشار مختلف یک جامعه را آگاه کرد و آنها را در این پهنه بسیار عظیم به پیش برد. با توجه به شرایط خاصی که بر جوامع مختلف جهان امروز حاکم است، بسیاری از متولیان جامعه که در اندیشه مردم هستند، شیوه‌ها و راهبردهایی را جست‌وجو می‌کنند که به کمک آنها بتوانند از آسیب‌پذیری جامعه جلوگیری و چشم‌اندازی عملی برای پیشبرد اهداف جامعه طراحی و اجرا کنند. بنابراین لزوم تدارک طرح و نقشه مناسب جهت دستیابی به اهداف آموزشی بسیار روشن است. توجه به طراحی آموزشی و نظریات موجود در این زمینه، به طراحان آموزشی کمک می‌نماید که به طراحی فرایند آموزشی بپردازند که متضمن یادگیری عمیق‌تر و مؤثرتر در سطح دانشگاه‌ها و دیگر نهادهای آموزشی است.

[Downloaded from nama.ajaums.ac.ir on 2026-11-07]

References

۱- نوروزی، داریوش و رضوی، سید عباس. مبانی طراحی آموزشی. تهران: انتشارات سمت (۱۳۹۳).

2- Chen,I. Instructional Design Methodologies. In Kidd, Terry T. and Song, Holim(Eds), Handbook of Research on Instructional Systems and Technology. New York: Information Science Reference.. (2008).

3- Piskurich, G.M. Rapid Instructional Design: Learning ID Fast and Right. 2nd ed. US: Pfeiffer (2006).

۴- دیناروند، حسن. طراحی آموزشی برای تدریس اثربخش. تهران: انتشارات آییژ. (۱۳۹۰).

۵- فردانش، هاشم. مبانی نظری تکنولوژی آموزشی. تهران: انتشارات سمت (۱۳۹۱).

6- Barker,P. (1994). Designing Interactive Learning. Int. dejong and L.sarti(eds),Design and production of Multimedia and simulation- based Learning Material, 1-30. Kluwer Academic Publishers. Netherlands.

7- Rao, V.K(2005). Instructional Technology. New Delhi: A. P. H. Publishing Corporation.

8- Kid, E. H. (2008). Handbook of research on systems and Technology. USA.Information Science Reference.

۹- موریس و همکاران. طراحی آموزشی اثربخش، ترجمه غلامحسین رحیمی‌دوست. اهواز: انتشارات دانشگاه شهید چمران(۱۳۷۸).

۱۰- شعبانی، حسن. مهارت‌های آموزشی و پرورشی. تهران: انتشارات سمت(۱۳۸۳)

۱۱- لشین، سینتیا. راهبردها و فنون طراحی آموزشی، ترجمه هاشم فردانش. تهران: انتشارات سمت(۱۳۸۶).

۱۲- شعبانی، حسن. مهارت‌های آموزشی: روش‌ها و فنون تدریس. تهران: انتشارات سمت (۱۳۸۴).

13- Reigeluth, C.M. Instructional. Design theories and models: AN Overview oftheir cirrent status. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates. (1983).

۱۴- ملکی، حسن(۱۳۸۶). مقدمات برنامه‌ریزی درسی. تهران: انتشارات سمت

15- Reiser,R.AA history of Instructional Design and Technology, Part II: A history of Instructional Design". ETR&D,.(2001). 49(2), 57-67.

۱۶- کوهستانی، حسینعلی و علی‌اصغر، خلیل‌زاده. ارزشیابی آموزشی و پیشرفت تحصیلی. مشهد: انتشارات بنفشه (۱۳۸۰).

۱۷- رستگار، طاهره. ارزشیابی در خدمت آموزش: رویکردهای نو در سنجش و ارزشیابی با تأکید مستمر و پویا و بازخورد مؤثر به دانش‌آموزان در فرایند آموزش تهران: وزارت آموزش و پرورش (۱۳۸۲).

18- Bowden, R. "Linking Premise to Practice: An Instructional Theory-Strategy Model Approach". Journal of College Teaching & Learning. (2008). 5 (3): 69–76.

19- Reigeluth, C. M. An instructional theory for the post-industrial age. Educational Technology, (2011).51(5), 25-29.

20- Reigeluth, C. M. Instructional theory and technology for a post-industrial world. In R. A. Reiser & J. V. Dempsey (Eds.), Trends and issues in instructional design and technology (3rd ed., pp. 75-83). Boston: Pearson Education.. (2012).

[Downloaded from nama.ajaums.ac.ir on 2026-11-07]

Instructional design theory; a component at the service of instruction

Matin Ghasemi Sameni[1], Daryush Noroozi[2], Masumeh Asad[3], Maryam Falahi[4]

Absract

Introduction: The entrepreneurship and self-employment status is an important factor in business growth, in the current situation and in the future due to the economic conditions. To motivate people, an effective education is required. The main goal of this article is identifying the effective methods that can lead people into entrepreneurship.

Methods: This study is a descriptive study. The sample size of this study is 80 students and professors from Tehran University Faculty and Entrepreneurship that were selected by simple random sampling. After the acquisition of the questionnaire validity and reliability, the data were analyzed using descriptive and inferential statistical methods including T-independent and one-sample t-test, using SPSS (21).

Results: The results showed that the effective methods in entrepreneurship teaching consist of: individual learning, working with experienced people, learning through soft wares, group learning, e-learning, and practical individual working. The P-value level was 0.97, 0.97, 0.62, 0.56, 0.32, 0.40, 0.68 and 0.69 respectively. There were no differences between faculty and students views about effective methods in entrepreneur teaching.

Conclusion: Applying active methods including of practical individual working, teaching in a real environment and working with experienced people that directly involve students, has better results in comparison to other techniques.

Keywords: Entrepreneurship, Entrepreneurship Education, Effective Education.

1- Ph.D student, Instructional Technology, Department of Instructional Technology, Faculty of psychology and educational sciences, Allameh Tabatabaei University. Tel: 09196371873, E-mail: Matin_ghasemi69@yahoo.com

2- Associate Professor, Instructional Technology, Department of Instructional Technology, Faculty of psychology and educational sciences, Allameh Tabatabaei University

3- Ph.D student, Educational psychology, Department of Educational psychology, Faculty of human sciences, Azad University, Qom unit, 3

4- M.A, Instructional Technology, Department of Instructional Technology, Faculty of psychology and educational sciences, Allameh Tabatabaei University

[Downloaded from nama.ajaums.ac.ir on 2026-11-07]